

ASIAKASLÄHTÖISYYS LYHYTKASVUISTEN ASUNNON-
MUUTOSTÖISSÄ

Hietala Raija

Opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutus
Sosionomi

2023

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Raija Hietala	Vuosi	2023
Ohjaaja(t)	Etunimi Sukunimi		
Toimeksiantaja	Lyhytkasvuiset ry		
Työn nimi	Asiakaslähtöisyys lyhytkasvuisten asunnonmuutostöissä		
Sivumäärä	37 + 4		

Tämä opinnäytetyö käsittelee asiakaslähtöisyyttä lyhytkasvuisten ihmisten asuntomuutoksissa. Pää tavoitteena oli selvittää, miten lyhytkasvuisuudesta kärsivien asiakkaiden ääni kuuluu asunnon muutostyöprosessissa.

Lyhytkasvuisuusdiagnoosin saaneet ovat Suomessa vähän tunnettu vammaisryhmä, jolle kehon mittasuhteet ja lyhyt pituus aiheuttavat vaikeuksia vaaka- ja pystysuunnassa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli tarjota yhteistyökumppaneille ja sosiaalityöntekijöille ajantasaista tietoa lyhytkasvuisten tilanteesta asuntomuutosten asiakkaina. Tässä opinnäytetyössä tavoitteena oli tutkia näiden ihmisten asemaa ja mahdollisia ongelmia asiakaskokemuksena koko asuntomuutosprosessissa kansallisella tasolla. Tutkimuksen tuloksia voisivat hyödyntää Lyhytkasvuiset ry:n jäsenet, kun he tarvitsevat asunnonmuutostöitä. Lisäksi sosiaalityöntekijät voisivat hyödyntää tuloksia suunnitellessaan ja toteuttaessaan muutoksia lyhytkasvuisille. Tutkimuskysymykset olivat: miten lyhytkasvuiset kokevat henkilökohtaisesti asunnon muutostyöprosessin, toteutuvatko asiakaslähtöisyys ja vastavuoroisuus ja kuullaanko asunnonmuutostyönhakijoita. Viitekehystenä on lyhytkasvuisten empiirinen kokemus. Tulosten analysoinnissa Käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Opinnäytetyössäni käytin sekä määrällistä että laadullista tutkimusta. Loin kyselylomakkeen Google Formsilla. Tämän opinnäytetyön tulos osoittaa, että ihmiset kokevat tulevansa jossain määrin kuulluiksi, mutta prosessi on hidas ja muutostöiden toteutukset vaihtelevat asumismuodon mukaan. Omassa talossa asuvat saavat opinnäytetyöni mukaan todennäköisemmin enemmän muutostöitä ja taloon liittyviä laitteita kuin vuokra-asunnoissa asuvat.

Avainsanat

lyhytkasvuisuus, asuminen, asiakaslähtöisyys

Degree programme in social services
Bachelor of social services

Author	Raija Hietala	Year	2023
Supervisor(s)	Timo Marttala ja Leena Viinamäki		
Commissioned by	Lyhytkasvuiset ry		
Title	Customer orientation in housing alterations of people with restricted growth		
Number of pages	37 + 4		

This thesis is about customer orientation in housing alterations of people with restricted growth. The main aim was finding out how the voices of customers suffering of restricted growth (dwarfism) are heard in the housing modification process.

People who have diagnosed restricted growth are a disability group that is little known in Finland and to whom the disproportionate proportions and short length of the body cause difficulties in horizontal and vertical reaching

The aim of the thesis was to provide partners and social workers with up-to-date information on the situation of people with dwarfism as clients of housing modifications. In this thesis the goal was to study the position and potential problems of these people as customer experience in the entire housing conversion process at the national level. The results of the study could be utilised by the members of Lyhytkasvuiset ry (Association of people with restricted growth in Finland) when they need housing modifications. In addition, the results could also be utilised by social workers when planning and implementing alterations for people with restricted growth. The research questions were: How do persons with restricted growth personally perceive the housing conversion process, will customer orientation and reciprocity be realised and will housing conversion job seekers be heard. The frame of reference is the empirical experience of dwarfs. In analysing the results, I used data-driven content analysis. In my thesis I used both quantitative and qualitative research. I created the questionnaire with Google Forms. The result of this thesis shows that people feel of being heard, but the process is slow and alterations vary depending on the form of living situation. Those who are living in their own house are more likely to get more alterations and house related equipment compared to those who live in rented apartments.

Keywords dwarfism, shortness of stature, alteration work, residence, customer orientation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 TIETOPERUSTA	8
2.1 Keskeiset lait, asetukset ja sopimukset	8
2.1.1 Vammaispalvelulaki.....	8
2.1.2 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista	9
2.1.3 YK:n vammaissopimus	9
2.2 Kohderyhmäspesifi asiakkuus	10
2.2.1. Asiakkuus ja asiakaslähtöisyys sosiaalialalla	10
2.2.2 Palvelutarpeen arvio ja palvelusuunnitelma	11
2.2.3 Asunnonmuutostyöt.....	11
3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	14
3.1. Toteutustapa	14
3.2 Eettisyys ja luotettavuus	16
3.3 Toimeksiantaja ja tutkimuksen hyödyllisyys	17
3.4 Aikataulusuunnitelma	18
4.1 Diastrofia (Diastrofinen dysplasia)	20
4.2 Akondroplasia.....	21
4.3 Rustohiushypoplasia	21
5 KYSELYN TULOKSET	22
5.1 Asunnon muutostöiden tarvitsija.....	22
5.2 Muutostöiden tarvitsijoiden ikäjakauma	22
5.3 Asumismuoto.....	23
5.4 Tiedonsaanti asunnonmuutostöistä	24
5.6. Asuntoon kuuluvien koneiden ja laitteiden korvaaminen	25
5.7 Asuinpaikkajakauma	27
5.9 Asunnonmuutostöiden vaikutus hyvinvointiin	28
5.10 Asunnonmuutostöiden kommentointi vapaasti	29
6. POHDINTAA.....	31
LIITTEET	36

LIITE1	37
LIITE 2	38

ALKUSANAT

Sydämellinen kiitos lyhytkasvuiset ry:lle ja sen jäsenistölle vastauksista !

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi asiakaslähtöisyys lyhytkasvuisten asunnonmuutostöissä. Aiheen valintaan vaikutti osaltaan oma kokemukseni asunnon muutostöiden haasteellisuudesta ja asiakkaan tarpeen ja muutostöiden toteutuksen riskitiriita. Keskusteltuani aiheesta Lyhytkasvuiset ry:n keskustelupalstalla, syntyi ajatus selvittää, kuinka lyhytkasvuisten asiakkaiden äänet tulevat kuulluksi asunnonmuutostyö prosessissa.

Lyhytkasvuiset henkilöt ovat vammaisryhmä, joka on Suomessa vähän tunnettu ja joille vartalon epäsuhtaiset mittasuhteet ja lyhyt pituus aiheuttavat ulottumisen ja ylettymisen vaikeuksia (Björn & Pekkarinen 2011).

Aihe on ajankohtainen siitä syystä, että Yhdistyneitten kansakuntien vammaisoi-
keuksien julistus ratifioitiin eli saatettiin voimaan Suomessa 10.6.2016. Vammais-
sopimuksen ratifiointi konkretisoi sen, että kansainvälistä sopimusta vammaisten
henkilöiden ihmisoikeuksista on noudatettava lakina (invalidiliitto). Aiheen ajan-
kohtaisuutta lisää uudet hyvinvointialueet sekä vuonna 2025 voimaan tuleva
vammaislain uudistus,

Opinnäytetyön tavoitteena on antaa yhteistyökumppanille ja sosiaalityöntekijöille
ajankohtaista tietoa lyhytkasvuisten tilanteesta asunnonmuutostöiden asiak-
kaina. Tavoitteena on tutkia lyhytkasvuisten asemaa ja mahdollisia ongelmia
asiakaskokemuksena koko asunnonmuutostyöprosessissa valtakunnallisella ta-
solla. Tavoitteena on, että opinnäytetyön tuloksia voitaisiin myöhemmin hyödyn-
tää lyhytkasvuiset ry:n jäsenistössä heidän tarvitessaan asunnonmuutostöitä.
Opinnäytetyön tavoitteena on lisäksi, että tuloksia voisivat hyödyntää myös sosi-
aalialan työntekijät lyhytkasvuisten muutostöitä suunniteltaessa ja toteutetta-
essa. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksinä ovat: millaisena lyhytkasvuiset koke-
vat henkilökohtaisesti asunnonmuutostyöprosessin, toteutuuko asiakaslähtöi-
syys ja vastavuoroisuus, sekä tulevatko asunnonmuutostyönhakijat kuulluksi. Vii-
tekehyksenä toimii lyhytkasvuisten empiirinen kokemus. Tuloksien analysoin-
nissa käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysiä. Kyselylomakkeen tein Google
Forms ohjelmalla.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Keskeiset lait, asetukset ja sopimukset

2.1.1 Vammaispalvelulaki

Vammaispalvelulakia ja palvelurakennetta on uudistettu vaiheittain 2000 -luvulla. Muutoksia on tehty lainsäädäntöä uudistamalla sekä erilaisilla poliittisilla ohjelmissa. Samalla kun lakiin saatiin muutos henkilökohtaisen avun järjestämistävoista ja sen saattamisesta subjektiiviseksi oikeudeksi, myös säännökset palvelutarpeen arvioinnista, palvelusuunnitelman laatimisesta sekä palvelua koskevan asian viivytyksettömästä käsittelystä saatettiin voimaan. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 280). Hallituksen esitys HE 159/2018 vp vammaislain uudistuksesta raukesi viime vaalikaudella. Invalidiliitto on ottanut vahvasti kantaa vammaispalvelulain uudistamiseen. Liiton lakimies Elina Niemisen näkemyksen mukaan ”Vammaispalvelulain kokonaisuus vaikuttaa merkittävästi vammaisten ihmisten subjektiivisiin oikeuksiin, näiden palveluiden saatavuuteen sekä toteutumiseen käytännön elämässä” (Yksilölliset palvelut vammaispalvelun ydintä 2021.)

Vammaispalvelulainsäädännön valmistelu eteni sosiaali- ja terveysministeriössä kevätkauden 2021 aikana (yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut vammaispalvelun ydintä 2021) Suomen hallitus esitti eduskunnalle (HE 241/2020) muutoksia lainsäädäntöön koskien hyvinvointialueiden perustamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä. Säädetäväksi ehdotetaan keskeisiä lakeja uudeksi hallintotasoksi. Lakiesitys sisälsi myös esityksen hyvinvointialueiksi sekä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoiminnan järjestämiseksi. Esityksen tavoitteena oli hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen sekä yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut joihin otettiin mukaan myös pelastustoimen palvelut. Huomiota kiinnitettiin myös turvallisuuteen. Suomeen muodostettaisiin 21 hyvinvointialuetta, joille tultaisiin siirtämään kuntien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät. (Hallituksen esitykset 2020 HE 241/2020.)

Eduskunta hyväksyi sote- uudistusta koskevat laki ja lausuntoehdotukset 23.6.2021 sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnön mukaisesti. Tasavallan presidentti vahvisti lait, jotka koskevat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen uudistamista 29. kesäkuuta 2021. Lait tulivat voimaan porrastetusti ja niistä ensimmäiset niistä astuivat voimaan 1. heinäkuuta 2021 (Valtioneuvosto 2021).

2.1.2 Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Laki sosiaalihuollon asemasta ja oikeuksista määrittelee asiakkaan sosiaalihuoltoa hakevana ja käyttävänä henkilönä (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 1:3 §). Sosiaalihuolto määritellään samassa laissa sosiaalipalveluja sekä mainittuihin palveluihin liittyviksi toimenpiteiksi, jotka on määritelty sosiaalihuoltolain 14 §:ssä ja joiden tarkoituksena on edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön tai perheen sosiaalista turvallisuutta ja toimintakykyä (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 1:3§). Sosiaalihuoltolain 4 §:ssä on mielestäni asunnonmuutostöiden kannalta merkittävää, että kun arvioidaan asiakkaan etua erityistähuomiota kiinnitettäisiin siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat 1-4 momentin mukaisia seikkoja, joita ovat asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin turvaaminen, itsenäistä suoriutumista sekä omatoimisuuden vahvistamista tukeva toiminta ja läheisten ihmissuhteiden turvaaminen. Tärkeää on niin ikään huomioida tarpeisiin nähden oikea- aikainen ja tarpeisiin nähden riittävä tuki sekä mahdollisuus osallisuuteen ja vaikuttamiseen asiakasta koskevissa asioissa (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 1:4.1-4 §.)

2.1.3 YK:n vammaissopimus

YK:n vammaisten oikeuksien sopimukseen vahvasti pohjautuva erityislaki ja YK:n vammaissopimus tavoittelevat vammaisten henkilöiden täysimääräistä ja tehokasta osallistumista. Sopimuksen yleisiä perusperiaatteita syrjimättömyyden ja itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen lisäksi ovat myös mahdollisuuksien tasa-arvo sekä esteettömyys. Esteettömyyteen liittyy vahvasti myös saavutettavuus (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2017, 280 - 281).

2.2 Kohderyhmäspesifi asiakkuus

2.2.1. Asiakkuus ja asiakaslähtöisyys sosiaalialalla

Tarkasteltaessa asiakkuutta sosiaalityössä tulee esille vahvasti myös kansalaisuus. Asiakkaan asema on muuttunut viime vuosina yhä enemmän osallistavaksi ja tasavertaiseksi. Kirsi Juhila käsittelee osallisuutta ja valtaistumista teoksessa sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina: sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat (Juhila 2016). Sosiaalityö on Juhilan mukaan osallistavaa silloin, kun se ottaa huomioon molemmat osapuolet. Asiakkaat jakavat omaa tietoa ja vastavuoroisesti sosiaalityöntekijä pyrkii tukemaan asiakkaan elämässään tekemiä ratkaisuja, siten että rajoitteista huolimatta asiakas huomioitaisiin ja ohjattaisiin kohti täysivaltaista kansalaisuutta (Juhila 2016.) Ruth Lister näkee kansalaisuuden sosiaalityössä perustuvan perinteiseen ajatukseen yksilön vapaudesta sekä hänen sosiaalisista oikeuksistaan. Näissä perinteissä kansalaisuus perustuu niihin määritelmiin, jotka ovat laeissa määriteltyjä. Kansalaisuus käytännössä korostaa Juhilan ja Listerin mukaan Yksilön aktiivista ja kollektiivista toimintaa elämän olosuhteiden parantamisesta (Juhila 2016, 118-119; Lister 1998, 30-38). Sosiaalityön näkökulmasta sosiaalisten oikeuksien yhdistäminen tarkoittaa sitä, että työntekijä kohtaa asiakkaat ihmisinä, joilla on kansalaisoikeudet. Kansalaisoikeus näkökulma asettaa Juhilan mukaan asiakkaat paremmin samalle viivalle. Osallistava sosiaalityö lähtee yleensä yksilöstä, mutta parhaimmillaan se voi edistää myös yhteisöjen vahvistumista ja vaikuttaa yhteiskuntapoliittisiin käytäntöihin. Kansalaisuutta ja osallisuutta korostava sosiaalityö rohkaisee myös vaatimaan oikeuksia (Juhila 2016). Tarkastelen opinnäytetyössäni, miten tämä kahdensuuntainen vastavuoroisuus käytännössä on toteutunut asiakkaiden mielestä. Onko asiakas tullut kuulluksi?

Sosiaalityön vastavuoroisuus ilmiönä perustuu Pauli Niemelän (2016) mukaan osapuolten aktiiviseen keskinäiseen toimintaan. Myönteinen vastavuoroisuus syntyy eri osapuolia hyödyntävästä vaihdosta, mikä ei ole täysin ongelmaton. Niemelä viittaa Juhilaan (2006) joka pitää toimivan vuorovaikutussuhteen syntymistä erityisen tärkeänä, sillä ilman sitä työ uhkaa muuttua kontrolloivaksi ja välinpitämättömäksi. Vuorovaikutus on keskeinen osa sosiaalityötä, sillä se on työskentelyote, työtapa, ja työskentelyn kohde (Niemelä 2016,97).

2.2.2 Palvelutarpeen arvio ja palvelusuunnitelma

Mervi Valta kirjoittaa lyhytkasvuiset ry:n julkaisemassa oppaassa Oikean kokoinen: OK tietoa lyhytkasvuisuudesta palvelutarpeen arvioinnista ja palvelusuunnitelmasta. Vallan mukaan palvelutarpeen selvittämisen ja palvelusuunnitelman merkitys korostuvat syyskuussa 2009 uudistuneessa vammaispalvelulaissa. Huomioitavaa on, että laissa on haluttu turvata asiakkaan asemaa vammaispalveluissa sekä niiden järjestämisessä (Lyhytkasvuiset ry 2011). Laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista todetaan sen 3a§:ssä, että selvitys palveluiden ja tukitoimien tarpeesta on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen omaisensa tai edustajansa on ottanut yhteyttä kunnan sosiaalipalveluista vastaavaan viranomaiseen palvelujen saamiseksi. Palveluista ja tukitoimista säädetään lisäksi, että vammaiselle henkilölle tulee laatia palvelusuunnitelma ilman aiheutonta viivytystä. Suunnitelman laatiminen on kuitenkin tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun hakemus palveluista tai tukitoimista on tehty. Suunnitelman määräaika voidaan pidentää ainoastaan siinä tapauksessa, että asian selvittämiseksi on erityinen syy. Palvelusuunnitelmaa on myös tarkistettava, mikäli asiakkaan tilanteessa tapahtuu muutoksia (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 3a§).

Palvelusuunnitelman laatijat, ajankohta, paikka ja vastuuhenkilöt tulisi ilmetä palvelusuunnitelmasta. Nämä tiedot ovat Mervi Valtan mukaan tarpeellisia etenkin silloin, jos tilanteessa tapahtuu muutoksia ja suunnitelmaa täytyy tarkistaa. Palvelusuunnitelmaan on hyvin olennaista myös merkitä toimintakyky sekä elämän- ja perhetilanne. Myös asiakkaan toiveet palveluiden toteuttamistavasta olisi syytä kirjata tarkasti, Mervi Valta viittaa Juha-Pekka Konttiseen Assistentti.infon Palvelusuunnitelma oppaassa (Lyhytkasvuiset 2011).

2.2.3 Asunnonmuutostyöt

Asunnonmuutostöiden ja esteettömyyden kannalta lyhytkasvuisuuden aiheuttamia haasteita ovat ulottuvuuden ongelmat korkeus- ja syvyys suunnassa. Monilla

lyhytkasvuisilla on lisäksi liikkumisvaikeuksia, jonka vuoksi he tarvitsevat liikkumisen apuvälineitä, kuten sähkömopoa ja sähköpyörätuolia (Könkkölä 2013,23).

Vammaisen henkilön asunnon muutostöistä säädetään Vammaispalvelulaissa ja asetuksessa. Vammaispalvelulain mukaan kunnan on korvattava vaikeavammaiselle vamman tai sairauden vuoksi tehtävät muutostyöt henkilön vakituiseen asuntoon (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista [19.12.2008/981](#): 9 §). Vammaispalvelulaissa vaikeavammaisena pidetään sellaista henkilöä, jolle omatoiminen suoriutuminen tavanomaisista elämäntoiminnoista tuottaa erityisiä vaikeuksia (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 2§ 3.4.1987/380). Korvattavia muutoksia ovat myös suunnittelu ja esteiden poisto asunnon lähiympäristöstä. Korvattaviksi muutostöiksi kuuluvat niin ikään asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet, kuten hälytys- ja nostolaitteet (Lyhytkasvuiset 2011, 12 ; Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987 759/1987 2:12 -13 §).

Se, ovatko muutostyöt tarpeellisia tulisi arvioida aina lähtökohtaisesti vaikeavammaisen henkilön tarpeista lähtien. Vammaisen henkilön tulee voida itsenäisesti liikkua asunnossa ja käyttää asunnon sellaisia tiloja, jotka mahdollistavat henkilön itsenäisen selviytymisen kotona.

Tarkemmin eriteltynä Korvattavia asunnon muutostöitä voivat olla esimerkiksi:

- luiskat ja ovien leventäminen
- valaistusmuutostyöt kuten sisätilojen häikäisyn estäminen näkövammaiselle henkilölle
- WC ja pesutilojen vammasta aiheutuvat välttämättömät purkutyöt, pintatyöt mukaan lukien
- LVI- ja sähkötyöt, kalusteet ja lattialämmitys
- suojakaiteet jotka sijoitetaan sisäänkäynnin yhteyteen

Myös asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita voidaan korvata. Korvattavia voivat olla esimerkiksi erilaiset nostolaitteet, porrashissi ja nostolevy. Optiset ja akustiset hälytyslaitteet ja -järjestelmät sekä turvahälytysjärjestelmät kuuluvat nekin korvattaviin välineisiin ja laitteisiin. Muista korvattavista välineistä ja laitteista mainitaan sosiaaliturvaoppaassa turva- ja tekstipuhelin, induktiosilmukka, ulko-oven

sähköinen ovenavausjärjestelmä, exit-työntöpainike sekä sellaiset välineet ja laitteet, jotka asennetaan kiinteästi asuntoon. Hakemus korvauksista, jotka koskevat laitteita ja välineitä on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun kustannukset ovat syntyneet (Aivoliitto ym.2021),

Kunta voi myös antaa välineitä ja laitteita korvauksetta vammaisen henkilön käyttöön. (Lyhytkasvuiset 2011,12 ; Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 18.9.1987 759/1987 2:12 -13 §).

3. OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

3.1. Toteutustapa

Tutkimustapaa miettiessäni halusin saada tietää nimenomaan yksilön kokemuksen asunnonmuutostöiden toteutumisesta. Tutkimustavaksi valikoitui laadullinen tutkimus. Kirsi Juhilan mukaan laadulliselle tutkimukselle ei voida antaa yhtä määritelmää, koska analyysi ja lähestymistapoja on lukuisia. Hän on viitannut ohjeistuksissaan David Silvermaniin teoksessa *Doing Qualitative Research* (2000, 7–9; myös 2005, 5–42) sekä Jaber Gubriumiin ja James Holsteiniin teoksessa *The New Language of Qualitative Methods* (1997, 10–14). Laadullisessa tutkimuksessa ei pidä pitää velvoittavana tiettyjä ominaispiirteitä, vaan tulisi ajatella miten nämä piirteet ilmenevät omassa ja lukemissani tutkimuksissa (Juhila).

Juhila tunnistaa laadullisen tutkimuksen ohjeistuksessaan epäilyn itsestään selvästi tiedettyä kohtaan, tällä hän tarkoittaa sitä, että vaikka meillä olisi tietoa ja käsityksemme jonkin käytännön tai asian olevan itsestään selvästi tietynlainen, meidän tulee tutkimuksessa etäännyttää itsemme tuosta ajattelusta (Juhila). Tässä tutkimuksessa voisimme lähtökohtaisesti olettaa, että koska laki on kaikille sama myös toimintatavat päätöksien teossa ja muutostöiden toteutuksissa tulisivat olemaan samat. Näin ollen epäily itsestään selvää kohtaan lähtee toimintatavoista ja tulkinnoista.

Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu Juhilan mukaan myös kvalitatiivisen aineiston suosiminen eli yksinkertaistettuna tutkimuksen aineistoina käytetään empiirisiä aineistoja, joilla tarkoitetaan kokemukseen perustuvaa tietoa (Juhila). Empiirisiä aineistoja voisivat lisäksi olla tekstit, keskustelut, haastattelut, havainnointipäiväkirjat, kuvat tai tilat, joissa jokin toiminta tapahtuu (Juhila) Tässä opinnäytetyössä pyrkimys oli käyttää kyselyn vastauksia ja niitä tekstejä, joita avointen kysymysten vastaukset tuovat. Laadullisen tutkimuksen tunnusmerkien mukaisesti strukturoimattoman ja luonnollisen aineiston suosiminen ja sitoutuminen lähelle menevään tarkasteluun (Juhila) ovat tavoitteellisia tutkimukseni. Lähelle menemisellä tarkoitan omassa opinnäytetyössäni Juhilan määritelmistä erityisesti sitä, että tutkija kiinnittää huomionsa aineistonsa pienempiinkin

yksityiskohtiin, jos ne ovat tulkinnan kannalta merkityksellisiä. Usein tällaista analyysiotetta kutsutaan lähilukemiseksi.

Aineiston kerääminen tässä tutkimuksessa tapahtui sähköisesti verkkokyselynä. Kyselylomake jaettiin lyhytkasvuiset ry:n kautta sähköpostitse sekä yhdistyksen verkkosivujen ja keskusteluryhmän kautta. Raine Valli ja Päivi Perkkilä (2018) tarkastelevat sähköisen kyselyn etuja muun muassa niiden visuaalisuuden kautta. Ulkoasu voidaan luoda miellyttäväksi ja monipuoliseksi. Vaikka sähköinen kysely mahdollistaa erilaisten elementtien kuten videoklippien liittämisen kyselyyn täytyy tutkijan kuitenkin pitää mielessään, kenelle hän on sitä tekemässä ja mikä on kohderyhmä. Muita sähköisen lomakkeen etuja ovat nopeus niin toimitettaessa kuin palautettaessakin, lisäksi tällä tavoin säästetään kustannuksissa, vaikka vastaajat asuivat maantieteellisesti kaukana toisistaan (Valli & Perkkilä 2018, 100). Tällaisen sähköisen lomakekyselyn edut korostuvat omassa tutkimuksessani sillä kyseessä on valtakunnallinen yhdistys, jonka jäsenistölle kysely suunnattiin. Kysely oli ensin tarkoitus tehdä Webropol lomakkeella, joka sisältää strukturoituja kysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Päädyin kuitenkin Google Forms kyselylomakkeeseen. Kysymyksenasetteluissa tarkasteltavaksi tulivat ainakin asuuko vastaaja vuokra vai omistusasunnossa sekä maakunta jossa asuu, tällä alueellisella kysymyksellä selvitin onko käytännöissä asuinpaikkaan liittyviä eroja. Muita selvitettäviä seikkoja ovat muun muassa asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet sekä palvelutarpeen arvion tekeminen.

Google Forms kyselyn etuna on se, että monta kysymystä on nähtävillä samanaikaisesti, jolloin vastaajan on helpompi vertailla antamiaan vastauksia ja kysymykset vaikuttavat toisiinsa. Tällainen toimintatapa parantaa vastausten johdonmukaisuutta, joskin samankaltaisten kysymysten esittäminen sarjana voi myös heikentää tarkkaavaisuutta, jos vastaaja ei paneudu yksittäisiin kysymyksiin yhtä huolellisesti (Valli & Perkkilä 2018, 104)

Kyselytutkimuksen tuloksia tarkastellaan laadullisen sisällönanalyysin avulla. Tässä analysointitavassa keskitytään siihen, millaisista asioista, aiheista ja teemoista vastausaineisto kertoo. Pääpaino on sillä mistä vastaajat puhuvat, kielellinen ilmaisu jää siten analysoitavan aineiston ulkopuolelle (Vuori, 2021).

Opinnäytetyöni sisältää myös määrällisiä eli kvantitatiivisiä piirteitä. Kvantitatiivisella tutkimuksella tarkoitetaan tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntausta, jossa kohteen kuvataan ja tulkitaan tilastojen ja numeroiden avulla (Jyväskylän yliopisto 2015). Tässä opinnäytetyössä kysymysten vastauksia on täydennetty kuvioilla, joista ilmenee muun muassa prosentuaalinen osuus vastaajista kysymyksissä. Kvantitatiiviseen tutkimussuuntaukseen kuuluva tutkimusstrategia, empiirinen tutkimus voidaan myös tunnistaa opinnäytetyöstäni. Konkreettinen ja koottu aineisto perustuu yksilön kokemuksiin ja siten siis havaintoihin tutkittavasta ilmiöstä (Jyväskylän yliopisto 2015)

3.2 Eettisyys ja luotettavuus

Anneli Pohjola käsittelee eettisyyttä teoksessa *Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen* (Viinamäki & Saari 2017). Artikkelin mukaan eettisyys sisältyy kaikkiin valintoihin tutkimustyössä. Pohjolan mukaan pelkkien tieteellisyyden peruskriteerien täyttäminen ei yksistään riitä takaamaan tutkimuksen eettisyyttä. Juuri eettisyyteen liittyvät kysymykset ovat nousseet aikaisempaa voimakkaammin julkiseen keskusteluun. Perinteisesti hyväksytyjä kriteerejä ovat olleet arvovapaus, objektiivisuus, luotettavuus, kriittisyys sekä arvioitavuus. Kuitenkin kriittisesti asemoituvan tutkimuksen on Pohjolan mukaan purettava nämä ja muut kestävän tutkimuksen kriteerit arvioinnin ja analyysin kohteiksi. Tutkimuksen eettisyys on artikkelin mukaan moniin näkökulmiin jakautuva, Lähtökohtana on tiedon intressin etiikka. Tähän sisältyy aihevalinta, teoreettinen ankkurointi, rajaukset ja tutkimuskysymykset. (Viinamäki & Saari 2017, 11-19).

Tutkimuksen eettisyyden haasteet olivat oletetusti juuri rajauksessa ja objektiivisyydessä. Pohdittavaksi on erityisesti tullut miten voin varmistua siitä, etteivät ennako-oletukseni vaikuta kysymysten aseteluun liiaksi ja sitä kautta tuloksiin. Kuitenkin niin, että sallin itsestään selvyyksien kyseenalaistuksen.

Pohjolan mukaan Yhteiskunnallisessa tutkimuksessa korostuvat kysymykset kelle, mistä lähtökohdista, mitä varten, ja kenen hyödyksi tieto tuotetaan. Tutkimuksen hyödyllisyys tulisi ilmetä yhteiskunnallisena relevanssina antamalla työ-

kaluja sosiaalisten ilmiöiden ymmärtämiseen, tulkitsemiseen ja ongelmien ratkaisemiseen. Yhteiskuntatutkimuksessa niin ikään korostuvat ihmisarvon kunnioitus sekä sosiaalinen vastuu. (Viinamäki & Saari 2017, 11-19).

Koska opinnäytetyössäni tutkin lyhytkasvuisten asunnonmuutostöitä, kyse on yksilön henkilökohtaiseen elämään liittyvästä prosessista. Sen vuoksi eettisten kysymysten ennalta miettiminen on tärkeää. Erityisesti yksittäisten henkilöiden tunnistamiseen tutkimuksen edistyessä piti kiinnittää erityistä huomiota. Valli ja Perkkilä (2018) korostavat, että anonymiteetin etuja ja haittoja on syytä pohtia tapauskohtaisesti. Mikäli kysely lähetettäisiin minun kauttani sähköpostilistalta suoraan, voisin tutkijana suoraan seurata ketkä ovat jo vastanneet ja muistuttaa tarvittaessa, mutta tällaisen kyselyn haittapuolena on se, ettei vastaajan identiteettiä voitaisi taata, ja se on tutkimuksen onnistumisen kannalta usein tärkeää, kuten mielestäni tässäkin tutkimuksessa. Vaikka sähköpostilla kohderyhmä saavutetaan helposti, se ei ole tae hyvästä vastausprosentista verrattuna siihen, että tutkija olisi tilanteessa henkilökohtaisesti läsnä. Perkkilä ja Valli (2018) neuvovatkin panostamaan vastausohjeisiin ja motivointiin. Toinen vaihtoehto voi olla myös laittaa kysely sähköiselle alustalle kuten Facebookiin, mutta tällöin tutkija ei voi myöskään rajata vastaajia, vaan kuka tahansa voi vastata kyselyyn. Yleensä näissä jokin ryhmä voi jäädä huomiotta (Valli & Perkkilä 2018, 100-101.) Tässä opinnäytetyössä hyödynnetään sähköpostia ja Facebookia, mutta rajaus tehdään rajoittamalla vastaajat vain jäsenistöön sekä lyhytkasvuiset ry:n verkkosivuille ja keskusteluryhmään (suljettu ryhmä). Anonymiteetin säilyminen on näin varmempaa ja tätä varmistaa myös tutkimusraportointi (Valli & Perkkilä 2018, 101).

3.3 Toimeksiantaja ja tutkimuksen hyödyllisyys

Tutkimuksen yhteistyötahona ja toimeksiantajana toimii Lyhytkasvuiset-Kortväxta ry. Lyhytkasvuiset – Kortväxta ry on yleishyödyllinen ja valtakunnallinen lyhytkasvuisten henkilöiden ja heidän läheistensä yhdistys. Yhdistys toimii jäsenistön yhdyssiteenä ja edistää heidän oikeuksiaan. Yhdistys myös työskentelee kasvuhäiriöiden aiheuttamien vammojen ja haittavaikutusten tutkimuksen, ehkäisyyn, hoidon ja kuntoutuksen edistämiseksi. Yhdistyksen kautta välitetään kattavaa tietoa lyhytkasvuisuudesta sekä palvelu- ja tukimuotoihin liittyvistä asioista (Lyhytkasvuiset ry 2021).

Aikaisemmin lyhytkasvuisten asunnonmuutostöitä ja asiakkuutta sosiaali- ja terveyspalveluissa on tutkittu suhteellisen vähän ja ajankohtaisen tiedon löytämisessä kirjallisessa muodossa olikin haastetta. Asunnon muutostöitä on käsitelty ainakin Petri Valon Satakunnan ammattikorkeakoululle tekemässä opinnäytetyössä harvinaissairaat sosiaali- ja terveydenhuollossa (Valo 2020) sekä opinnäytetyössä Mahdollisuuksien Koti-Opas lyhytkasvuisten toimivista asumisratkaisuista, jonka ovat tehneet Jyväskylän ammattikorkeakoulun toimintaterapian opintolinjan opiskelijat (Järvelä, Saari & Urpilainen 2012.) Mahdollisuuksien koti opinnäytetyössä asunnonmuutostöitä on käsitelty keskittymällä lyhytkasvuisten kotiympäristön fyysiseen osa-alueeseen toimintaterapian näkökulmasta (Järvelä, Saari & Urpilainen 2012.)

Esteettömyyttä asuinrakennuksissa on tutkinut Maija Könkkölä Invalidiliiton vammaisten yhdyskuntasuunnittelupalvelulle (VYP) tekemässään opaskirjassa Esteetön asuinrakennus, joka on ilmestynyt vuonna 2003. Julkaisun tarkoituksena on tuottaa tietoa ja ideoita entistä parempien ja toimivampien asuntojen aikaansaamiseksi kaikille käyttäjille (Könkkölä 2003,5).

3.4 Aikataulusuunnitelma

Opinnäytetyön alustava suunnittelu alkoi jo 2019, mutta vallitsevasta pandemiasta sekä henkilökohtaisista, pääosin itsestä riippumattomista syistä toteuttamisessa on ollut haasteita. Opinnäytetyön tarkempi suunnittelu ja toteutus jatkui loppuvuodesta 2020 tutustumalla asunnonmuutostöitä ja asiakkuutta koskevaan kirjallisuuteen. Lisäksi olen tutustunut Lyhytkasvuisuuden moninaisuuteen ja osallistunut yhdistyksen virtuaalikalvituokioihin ja keskusteluihin sosiaalisessa mediassa. Tällä tavoin olen halunnut lisätä ymmärrystäni yksilöllisistä haasteista eri diagnoosien välillä. Olen myös osallistunut Invalidiliiton järjestämään 1,5 opintopisteen koulutukseen YK:n vammaissopimus yhdenvertaisuuden mahdollistajana, sekä Orton sairaalan seminaariin lyhytkasvuisten kuntoutustarve. Lisätietoa lyhytkasvuisten asunnonmuutostöihin keräsin myös 10. helmikuuta 2021 järjestetystä virtuaalisesta kunnan koti asuntoesittelystä. Haastattelun teemat ja kysymykset toimitettiin ohjaajan kommentoinnin jälkeen lyhytkasvuiset Ry:n hallituk-

selle ja järjestösihteerille tarkastettavaksi saatekirjeineen. Vastausaikaa oli suunnitellut kaksi viikkoa. Vastausten analysointiin ja johtopäätöksiin olin ajatellut käyttäväni enintään kuukauden ja tässä aikataulussa pysyin.

4 Lyhytkasvuisuus

Lyhytkasvuisuudelle ei ole olemassa kansainvälistä määritelmää, vaan henkilöä pidetään lyhytkasvuisena, jos hänen pituutensa aikuisiässä on alle 140 cm. Kansainvälisen määritelmän puuttuminen johtuu maailman väestöjen kesipituuksien vaihteluista (Lyhytkasvuiset-Kortväxta ry 2011,4).

Lääketieteellisesti lyhytkasvuisuuden syitä on olemassa 400-500. Lyhytkasvuisia henkilöitä Suomessa on noin 1000, joiden lyhytkasvuisuuden taustalla on lääketieteellinen syy. Diastrofia, akondroplasia sekä rustohiushypoplasia ovat lyhytkasvuisuuden yleisimmät diagnoosit. Lyhytkasvuisilla henkilöillä voi olla vammauttavia tekijöitä kuten esimerkiksi nivelten liikerajoituksia, selkärangan jäykkyyttä sekä kuulon ja näön heikkoutta (Lyhytkasvuiset-Kortväxta ry 2011,4).

4.1 Diastrofia (Diastrofinen dysplasia)

Diastrofinen dysplasia kuuluu suomalaiseen tautiperimään, se lasketaan myös harvinaissairaudeksi. Diastrofiselle dysplasielle tyypillisiä oireita ovat lyhyet raajat, sen sijaan pää on kooltaan normaali. Vastasyntyneistä todetaan noin puolella suulaen halkio. Korvalehtiin voi kehittyä turvotusta, jonka hävittyä korvalehtiin kehittyy rustottumia. Korvalehtien turvotus on tyypillistä imeväisikäisenä. Nivelten epämuodostumat sekä jalkaterien virheasennot (kampurajalka) kuuluvat niin ikään oireistoon. Sormet ovat lyhyet, sorminivelissä on jäykkyyttä ja virheasennossa oleva yliliikkuva peukalo ns. "liftarin peukalo" kuuluvat nekin tyypillisiin oireisiin. Jalkojen, erityisesti lonkka- ja polvinivelten ojennusvajaus aiheuttaa monille etukumaran seisoma- ja kävelyasennon. Ennenaikainen nivelrikko on mahdollinen potilailla. Vauvaiässä kyfoosi eli kaularangan poikkeava ryhti vaatii erityistarkkailua, vaikkakin useimmilla kyfoosi oikenee kasvun myötä. Skolioosin eli selkärangan käyryyden tai vinouden (Selkäliitto ry 2021) kehittyminen on yleistä. Älyllinen kehitys on diastrofikoilla normaalia. Aikuispituus on keskimäärin 129-136cm. Sairaus on väistävasti periytyvä. Terveillä vanhemmilla on sama geenimutaatio, jolloin jokaisessa raskaudessa on 25 % mahdollisuus, että lapsella on diastrofinen dysplasia. Suomessa Diastrofista dysplasiaa sairastaa noin 160 henkilöä (Valta 2018). Diastrofia-sairausperheeseen kuuluvat diastrofinen dysplasia, atelosteogeneesi II, akondroogeneesi IB ja de la Chapelle-dysplasia. Ne kaikki

johtuvat DTDST-geenin (DiasTrophic Dysplasia Sulfate Transporter) erilaisista mutaatioista, joita tunnetaan jo yli 40 (Kaitila 2010).

4.2 Akondroplasia

Harvinaissairauksiin kuuluva yleisin kondrodysplasia on nimeltään akondroplasia. Reiden lyhyys eli (ritsomelia), korostunut lantion lordoosi, lyhytkalloisuus, suuripäisyys sekä olkavarren lyhyys ovat tyypillisiä piirteitä akondroplasiaa sairastavilla. Otsa korostuu kasvopiirteissä. Kasvojen keskiosa on pieni ja nenänselkä on matala. Kasvojen sairaudelle tyypilliset piirteet nähdään jo vastasyntyneellä (Harvinaiset verkosto).

4.3 Rustohiushypoplasia

Rustohiushypoplasia on metafyseaalinen luustosairaus. Rustohiushypoplasia on hyvin harvinainen muualla kuin Suomessa. Vuosittain Suomeen syntyy 1-3 lasta, joilla on tämä diagnoosi. Kasvuhäiriö kehittyy jo ennen syntymää. Tyypillisesti rustohiushypoplasiaa sairastavalla kasvu on epäsuhtaista mikä näkyy siten, että raajojen kasvu on häiriintynyt voimakkaammin kuin vartalon kasvu. Sormissa ja polvissa nivelten liikelaajuudet ovat normaalia laajemmat. Selässä korostuu lannenotko ja kyynärnivelten ojennus on rajoittunutta. RHH:n muita erityispiirteitä ovat hiusten ja vartalon sekä muun karvoituksen, (häpykarvoitusta lukuun ottamatta) heikko kasvu. Jo lapsuusaikana hiukset voivat olla hyvin harvat, ohuet ja värittömät. Hiusten kasvu voi kuitenkin olla myös täysin normaalia. Terveystongelmissa tyypillisiä ovat myös vaikea anemia sekä synnyttynäinen paksusuolen kehityshäiriö eli Hirschsprungin sairaus (Lyhytkasvuiset – Kortväxta ry 2021).

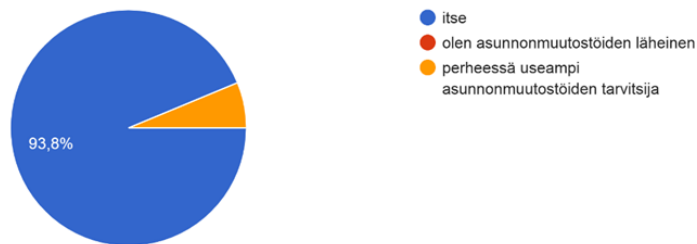
5 KYSELYN TULOKSET

Kyselyssä esitin 17 kysymystä, joihin vastattiin sähköisesti Google Forms lomakkeella (LIITE 2). Osa kysymyksistä oli sellaisia, joissa vastaajalla oli mahdollisuus kirjoittaa täydentävää tietoa. Odotimme järjestösihteerin kanssa noin viittä vastausta, mutta määräaikaan mennessä vastauksia tuli 16, mikä osoitti mielestäni, että asia koettiin tärkeäksi. Pyrin myös tekemään kysymyksistä sellaisia, että kaikki tulkitsisivat ne mahdollisimman samalla tavalla.

5.1 Asunnon muutostöiden tarvitsija

Kysymyksessä yksi kysyttiin asunnonmuutostöiden tarvitsijaa.

1. Asunnon muutostöiden tarvitsija
16 vastausta

Kuvio 1 Asunnon muutostöiden tarvitsija

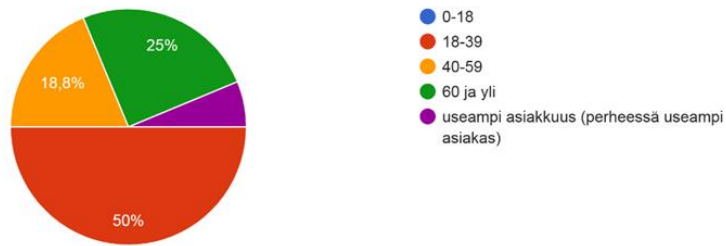
Kuviosta 1 ilmenee, että suurin osa vastaajista oli itse muutostöiden tarvitsijoita (93,8%) ja loput olivat talouksia, joissa oli useampi muutostöiden tarvitsija.

5.2 Muutostöiden tarvitsijoiden ikäjakauma

Kysymyksessä kaksi selvitettiin muutostöiden tarvitsijoiden ikäjakautumaa.

2. Muutostöiden tarvitsijan ikä

16 vastausta

Kuvio 2 Muutostöiden tarvitsijan ikä

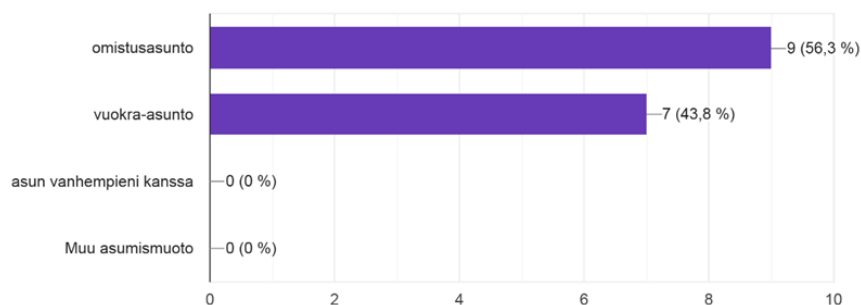
Puolet (50 %) kyselyyn vastanneista (Kuvio 2) oli iältään 18-39 vuotiaita. Yli 60 -vuotiaita oli 25 prosenttia vastanneista ja vajaa 19 % oli 40-59 vuotiaita. Alaikäisiä alle 18-vuotiaita ei muutostöiden tarvitsijoissa ollut, mutta muutama talous oli heitä, joissa oli useampi asiakkuus. Tätä ei kuitenkaan mielestäni voida tulkita siten, etteivät alaikäiset tarvitse muutostöitä.

5.3 Asumismuoto

Kuviossa 3 tarkastellaan asumismuotoa.

3. Asumismuoto

16 vastausta

Kuvio 3 Asumismuoto

Lyhytkasvuisista kyselyyn vastanneista asunnonmuutostöiden tarvitsijoista omistusasunnossa asui 56,3 prosenttia eli 16 vastaajasta 9. Vuokra-asunnossa asui

7 vastaajaa. Muita asumismuotoja tai vanhempien luona asujia ei vastaajissa ollut. Kyselyssä oli varattu vastauksen täydentämiseen tilaa, mutta täydentämistarvetta ei kuitenkaan kukaan tarvinnut (kysymys neljä)

5.4 Tiedonsaanti asunnonmuutostöistä

Kyselyyn vastanneilta tiedusteltiin, (kuvio5) mistä he olivat saaneet tietää asunnonmuutostöistä.

5. Mistä saitte tietää oikeudestanne asunnonmuutostöihin?
16 vastausta

Kuvio 5 tiedonsaanti asunnonmuutostöissä

Vastaajista puolet oli ottanut asioista itse selvää ja neljännes oli saanut tietää muutostöistä lyhytkasvuiset ry:stä (yhdistyksestä), sosiaalitoimistosta tiedon oli saanut 18,8 prosenttia ja osalle oli kertonut ystävä. Vastaajista kukaan ei ollut sellainen, jolle asunnonmuutostyöt olisi ollut täysin vieras asia.

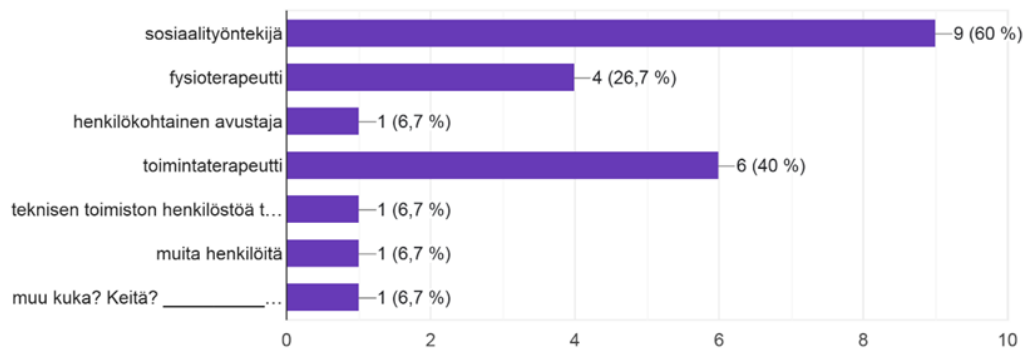
Kysymyksessä viisi kysyttiin mahdollista muuta tahoja, josta tiedon muutostöistä olisi voinut saada, tähän kysymykseen oli varattu kysymys numero kuusi, jossa kysyttiin: Jos vastasit kysymykseen 5 muualta, kerro mistä sait tietää oikeudestasi muutostöihin, koska vastaajat valitsivat annetut vaihtoehdot, ei kysymykseen tullut vastauksia.

5.5 Palvelutarpeen arvion tekeminen

Kyselytutkimukseen osallistuneista lähes kaikille oli tehty palvelutarpeen arvio (kysymys 7). Vain yksi vastaajista kirjoitti: *"Itse tein kattavan selvityksen mitä tarvitsen, miksi ja mitä kustantaa"*.

9. Palvelutarpeen arvioon osallistuivat asiakkaan lisäksi. Valitse yksi tai useampi
15 vastausta

Kuvio 6 Palvelutarpeen arvioon osallistujat

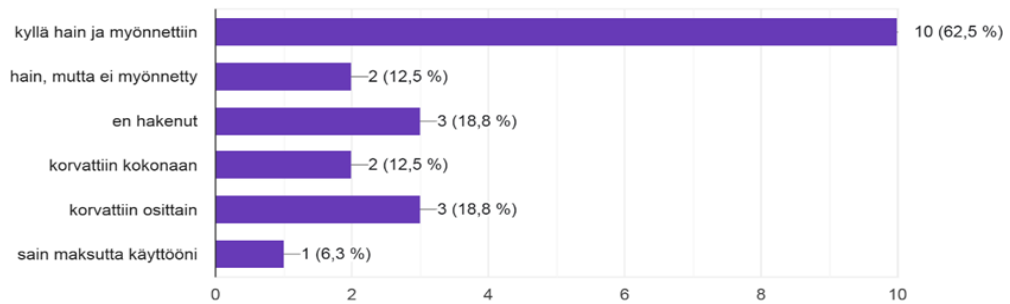
Kaaviossa 6 esitetään henkilöt, jotka osallistuivat palvelutarpeen arvioon tekemiseen (kysymys 9). Vastaajilta kysyttiin, keitä palvelutarpeen arvioon osallistui. Vaihtoehtoina olivat sosiaalityöntekijä, fysioterapeutti, henkilökohtainen avustaja, toimintaterapeutti, teknisen toimiston henkilöstöä tai talonmies sekä muita henkilöitä. Arvioon osallistuivat pääosin sosiaalityöntekijä (9 vastaajaa), toimintaterapeutti (6) ja fysioterapeutti (4). Muita palvelutarpeen arvioon osallistuneita tahoja olivat henkilökohtainen avustaja, teknisen toimiston henkilö sekä vanhemmat ja muutostöiden suunnittelija. Päätöksen oli saanut kirjallisena 15 vastaajaa ja vastaajista vain yksi oli jäänyt ilman kirjallista päätöstä.

5.6. Asuntoon kuuluvien koneiden ja laitteiden korvaaminen

Kysymyksissä numero 12 ja 13 kysyttiin Asuntoon kuuluvista koneista ja laitteista.

12. Asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet Haitteko ja korvattiinko asuntoon kuuluvia koneita ja laitteita? Voit valita useamman

16 vastausta

Kuvio7 Asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet

Hakijoista 62,5% (10 vastaajaa) oli hakenut ja saanut laitteita (Kuvio 7). Kahdelle oli tehty kielteinen päätös ja kolme vastaajaa ei ollut hakenut koneita ja laitteita. Kaksi vastaajaa oli saanut asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet kokonaan korvattuna, kolme osittain korvattuna ja yksi sai laitteet maksutta käyttöönsä. Koneista ja laitteista tyypillisimmin korvattiin astianpesukone, joskaan ei kaikille, muita koneita ja laitteita joita korvattiin, olivat sivulle aukeava uuni, liesi, Uunin ja lieden osa sai korvattuna kokonaan ja osalle korvattiin puolet. muita asunnonmuutostöihin kuuluvia töitä olivat sähkö ja putkityöt sekä tiskipöydän valaistus, jotka korvattiin.

Kysymykseen 13 vastaajat tarkensivat mitä laitteita he olivat hakeneet.

Kysymykseen vastasi 10 henkilöä seuraavasti:

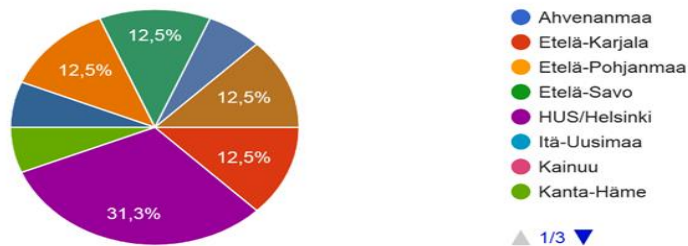
- *Sähköisesti laskeutuvat keittiön yläkaapit*
- *Tiskikone, uuni, hella, jääkaappi*
- *Olisin tarvinnut toimivammat kiinteän kaapin ovet*
- *Erillisuunia joka aukesi vasemmalle, ei alas. Tästä on jo kauan v.1994*
- *Kaupunki korvasi yhdistelmäuunin, jossa myös mikrotoiminto. Astianpesukonetta ei korvattu.*
- *Astianpesukone*
- *Sähköistä ovenavaajaa*
- *Jääkaappi, pakastin, uuni*

- *Uunista ja liedestä korvattiin puolet. Liesituuletin korvattiin kokonaan. Muut kodinkoneet sopivat myös uudistettuun keittiöön mm. jääkaappi, pakastin sekä tiskikone säilyivät. Sähkö- ja putkityöt korvattiin kokonaan. Tiskipöydän uusi valaistus korvattiin kokonaan.*
- *Tiskikone asuntoon jossa sitä ei ollut valmiina.*

5.7 Asuinpaikkajakauma

Opinnäytetyössä selvitettiin myös pohdinnan jälkeen vastaajien asuinpaikkaa, jotta saataisiin selville vastaajien jakauma maantieteellisesti ja mahdolliset erot päätöksissä eri hyvinvointialueilla.

14. Asuinpaikka (sotealueet) valitse vain yksi
16 vastausta

Kuvio 8 Vastaajan asuinpaikka hyvinvointi- eli sotealueen mukaan

Vastaajat jakoutuivat kuvio kahdeksan mukaisesti:

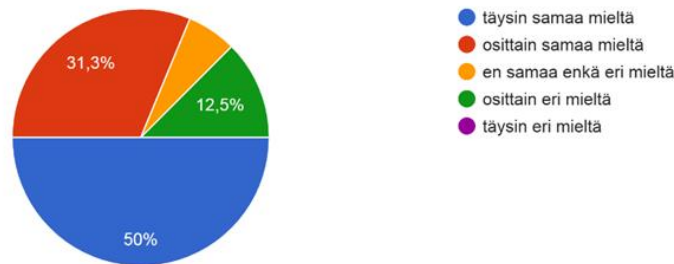
HUS/ Helsinki 31,3 %, Kanta-Häme 6,3 %, Keski-Suomi 6,3 %, Pirkanmaa 12,5 %, Päijät-Häme 12,5 %, Satakunta 6,3 %, Varsinais-Suomi 12,5 % ja Etelä-Karjala 12,5 %. Muilta hyvinvointialueilta ei tullut vastauksia. Otoksessa siis saatiin varsin hyvä maantieteellinen jakautuma.

5.8. Kuulluksi tulemisen kokemus

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää erityisesti kuulluksi tulemisen kokemusta lyhytkasvuisten asunnonmuutosprosessissa. Tämän kysymykseen vastaukset on avattu kuviossa 9.

15.Koitteko tulleenne kuulluksi asunnonmuutosprosessissa ?

16 vastausta

Kuvio 9 kuulluksi tulemisen kokemus

Tähän opinnäytetyöhön osallistuneista vastaajista puolet (50%) oli sitä mieltä, että heitä oli kuunneltu. Kuitenkin on huomattava, että jopa 31,3 % vastaajista oli vain osittain samaa mieltä ja 12,5% osittain eri mieltä ja 6,3% vastaajista suhtautui neutraalisti (ei samaa eikä eri mieltä).

5.9 Asunnonmuutostöiden vaikutus hyvinvointiin

Opinnäytetyössäni kysyin asunnonmuutostöiden vaikutusta vastaajien hyvinvointiin. Kysymys oli avoin kysymys, johon vastaajat saivat kirjoittaa lyhyesti kommenttinsa. Kysymykseen oli kommentoinut kuusi vastaajaa kuudestatoista. Tällä kysymyksellä oli tutkimuksen kannalta tärkeä merkitys, sillä se avasi lisää kuulluksi tulemisen kokemusta ja toi asunnonmuutostöiden merkityksen selkeämmin esille yksilön kannalta.

- *Helpottaa arkea jotta ei esim. tarvitse kiipeillä tai muuta vastaavaa joka rasittaa*
- *Suuret vaikutukset, koska niiden avulla pystyn toimimaan turvallisesti omassa kodissani.*
- *Positiivisia - helpompi toimia omassa kodissa, aktivoi sekä kannustaa omatoimisuuteen.*
- *Ilman niitä en voisi asua asunnossani*
- *Ei tarvitse pelätä jakkaroilta tippumista. Elämä helpottui kun pystyy näppärästi tekemään ruokaa, ottamaan itse nopesti vettä.*

- *Äärimmäisen tärkeitä, ilman en tulisi toimeen itsenäisesti edes tätä vähää*
- *Helpottaa päivittäisiä toimia*
- *Lyhytkasvuisuudesta johtuen en olisi ylettänyt toimimaan normaalikorkuisessa keittiössä. Nyt tilanne alkaa olla taas vaikea kun tilat on ikääntyneet.....*
- *Paransi ja edisti itsenäisyyttä sekä omatoimisuutta kotona. Turvallisuudentunne lisääntyi.*
- *Kykenen nyt valmistamaan ruokaa itsenäisesti.*
- *Asunnon muutostyöt mahdollistavat itsenäisen asumisen ja pärjäämisen omassa kodissa.*
- *Käytännössä, koska avaajaa ei ole tullut ja suullinen lupaus, olen kodissani osin vankina. Rollalla en jaksa kovin pitkiä matkoja kävellä ja sähköriä en voi käyttää kun ei ole sitä sähköistä avaajaa*
- *Itsenäinen arki*
- *Helpotti kotitöitä merkittävästi. Nopeutti ja teki sujuvammaksi kotityöt. Jakkaran käyttö lähes poistui.*
- *Omaa energiaa ei kulu niin paljoa.*
- *Parantaa elämänlaatua.*

5.10 Asunnonmuutostöiden kommentointi vapaasti

Viimeisessä tutkimuksen kysymyksessä vastaajat saivat kommentoida asunnonmuutostöiden prosessia vapaasti. Vastauksista ilmeni, että osalle jäi tunne, ettei heitä kuultu eikä muutostöitä toteutettu riittävän laajasti. Ristiriitaa aiheutti myös palvelutarpeen arvioon osallistuneiden erimielisyys. Esille tuli myös vuokra- ja omistusasuntojen eriarvoisuus muutostöissä. Omistusasuntoon saa opinnäytetyön vastausten mukaan muutostöitä helpommin. Vastaajat kommentoivat muutostöitä seuraavasti;

- *Kaikkia välttämättömiä asioita ei korvattu, vaikka toimintaterapeutinkin niitä suositteli, eikä hylkyä silti perusteltu mitenkään.*
- *Muutostyöt kannattaa! Arki helpottuu ja hyvinvointi lisääntyy.*

- *Muutostöiden hitaus aiheutti vaivaa. Sähköisen ovenavaussysteemin asentajat on kilpailutettu ja vammaispalvelun tilaamat huollot on ilmeisen huonosti korvattu, koska toiminta on hyvin hidasta vaikka kohteena on oma kotioveni. Kerran se ei mennyt kiinni, sanoivat tulevansa vasta päivien päästä. Turvallisuuteni oli uhattuna*
- *Sosiaalityöntekijää oli vaikea saada ymmärtämään joidenkin muutostöiden tarpeellisuutta.*
- *Liika vallankäyttö tässäkin asiassa on paha. Ainakin nykyisin. Tarpeita ei aina oteta tosissaan ja kuunnella.*
- *Helsingin kaupungin prosessi asunnonmuutostöiden osalta oli aivan järkyttävä ja asiakasta ei haluttu kuulla eikä huomioida näkemyksiä, prosessin aikana oli myös paljon epäselviä asioita ja asioita edistettiin asiakkaan selän takana kertomatta niistä.*
- *Toimintaterapeutti oli useista muutostöistä eri mieltä, joka hakaloitti hakuprosessia huomattavasti*
- *Vuokra-asuntoon lähes mahdotonta saada kunnan muutostöitä (esim tasojen alentaminen yms). Prosessi tyssää siihen kun ei vuokranantaja anna lupaa.*

6. POHDINTAA

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää lyhytkasvuisten henkilöiden kokemuksia asunnonmuutostöis ja kuulluksi tulemisen kokemuksesta. Odotimme järjestötyöntekijän kanssa noin viittä vastausta, mutta yllätyimme kun vastauksia saapui määräaikaan mennessä 16. Vastaamiseen oli aikaa kaksi viikkoa. Vastausten määrästä voitaneen päätellä, että asia oli riittävän ajankohtainen, kiinnostava ja koettiin tärkeäksi. Kyselylomakkeen muoto oli riittävän selkeä ja kysymysten muotoilusta onnistuin tekemään sellaisen, että vastaajat olivat sen ymmärtäneet yhdenmukaisesti. Kuulluksi tulemisen kokemuksesta oli tarpeen kysyä eri näkökulmista, jotta sain selville missä erityisesti olisi kehittämistä ja mikä sujuu hyvin. Erityisesti viimeisessä kysymyksessä tuli esiin ongelmakohtia kuten asumismuodon vaikutus muutostöiden laajuuteen. Omistusasunnoissa asuvat saivat muutostyöt laajemmin ja helpommin. Vuokra-asunnoissa vuokranantaja ei vastausten perusteella anna lupaa esimerkiksi tasojen alentamiseen. Kritiikkiä esitettiin myös muutostöiden prosessin hitaudesta sekä palvelutarpeen arvioon osallistujien erimielisyydestä. Osa myös koki, että muutostöissä on liiallista vallankäyttöä, tarvetta ei ymmärretä, eivätkä viestit kulje asiakkaan suuntaan. Toteutuneilla muutostöillä koettiin olevan vaikutusta yleisesti lyhytkasvuisen hyvinvointiin. Muutostyöt mahdollistavat arjessa toimimisen itsenäisemmin ja turvallisemmin. Puolet vastaajista oli sitä mieltä, että heitä oli kuultu, mutta on merkille pantavaa, että vastaajista yli 40% oli vain osittain samaa mieltä tai osittain eri mieltä. Tuloksena saatiin siis hyödyllistä tietoa ja vastaukset tutkimuskysymyksiin, joita olivat: millaisena lyhytkasvuiset kokevat henkilökohtaisesti asunnonmuutostyöprosessin, Toteutuuko asiakaslähtöisyys ja vastavuoroisuus sekä tulevatko asunnonmuutostyön hakijat kuulluksi. Tuloksia voidaan pitää luotettavina, koska ne perustuvat henkilön empiiriseen kokemukseen, lisäksi luotettavuutta lisää maantieteellinen jakautuminen vastaajissa. Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää lyhytkasvuiset ry:n toiminnassa sekä sosiaalityöntekijöiden ammatillisessa kehittämisessä. Opinnäytetyö avaa sosiaalialalla työskentelevälle millaisia yksilöllisiä tarpeita lyhytkasvuisilla voi olla. Opinnäytetyöstäni voisi tehdä jatkotutkimusta ja tutkia miten vuonna 2025 voimaan tuleva uusi vammaispalvelulaki muuttaa käytäntöjä, lisäksi voisi selvittää miten uusien hyvinvointialueiden vaikutus näkyy lyhytkasvuisten asunnonmuutostöissä ja muualla arjessa, kun hyvinvointialueet ovat olleet toiminnassa pidempään.

LÄHTEET

Aivoliitto, Aivovammaliitto, Eläkeliitto ym. Järjestöjen sosiaaliturvaopas. Viitattu 1.10.2021. <https://sosiaaliturvaopas.fi/asuminen/#412>

Björn S. Pekkarinen K. Maagiset kolme senttiä puuttuu Viitattu 17 .9.2021 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37120/Bjorn_Satu.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Eduskunta. Viitattu 15.9.2021 <https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Sivut/eduskunta-aanestaa-sote-uudistuksesta-keskiviikkona.aspx>.

Finlex Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 3.4.1987/380 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870380>

Finlex Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 759/1987 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1987/19870759> Viitattu 5.2.2021

Finlex. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 4 §:n muuttamisesta. Viitattu 5.2.2021 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2008/20080166>

Finlex Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi. Viitattu 14.9.2021 <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2020/20200241#idp446643360>

Finlex. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812 Viitattu 25.11.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20000812>

Finlex. Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301 Viitattu 16.12.2021 <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>

Harvinaiset verkosto. Viitattu 24.9.2021 <https://harvinaiset.fi/diagnoosi/akondroplasia/>

Invalidiliitto 26.1.2021 Yksilöllisen tarpeen mukaiset palvelut vammaispalvelulain ydintä. Viitattu 28.1.2021 <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/yksilollisen-tarpeen-mukaiset-palvelut-vammaispalvelulain-ydinta?fbclid=IwAR04ac2XZ-8cmTOue3ft4oFm9PuinZ7fRPylNqVTzydqmFVXbXYGzcTJkPw>

Invalidiliitto. Viitattu 25.1.2021 <https://www.invalidiliitto.fi/tietoavammaisten-oi-keudet/ykn-vammaissopimus>.

Juhila, K. teoksessa Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Tietoarkisto. Tampereen yliopisto. Viitattu 23.11.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/mita-on-laadullinen-tutkimus/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Jyväskylän yliopisto.Digipalvelut.Korppi.Avoimen yliopiston koppa. 23.4.2015. Viitattu 3.12.2023 [Määrällinen tutkimus — Jyväskylän yliopiston Koppa](#) Määrällinen tutkimus — Jyväskylän yliopiston Koppa (jyu.fi)

Jyväskylän yliopisto. Digipalvelut.Korppi.Avoimen yliopiston Koppa.23.4.2015. Viitattu 3.12.2023 [Empiirinen tutkimus — Jyväskylän yliopiston Koppa](#) (jyu.fi)

Järvelä E., Saari S. Urpilainen M. 2012 Mahdollisuuksien koti – opas lyhytkasvuisten toimivista asumisratkaisuista. Jyväskylän ammattikorkeakoulu 2012 Viitattu 3.2.2021 <https://www.theseus.fi/handle/10024/47400>. .

Kaitila, I. Julkaisussa Diastrofia 17.9.2010 Lyhytkasvuiset ry .Viitattu 19.9.2021 <https://www.lyhytkasvuiset.fi/lyhytkasvuisuudesta/diastrofia/>

Kaitila, I. Julkaisussa Rusto- hiushypoplasia (RHH) 17.9.2010 Lyhytkasvuiset-Kortväxta ry 2021. Viitattu 19.9.2021 <https://www.lyhytkasvuiset.fi/lyhytkasvuisuudesta/rusto-hiushypoplasia-rhh/>

Kananoja, A. & Lähteinen M.& Marjamäki P. 2017: Sosiaalityön käsikirja, 4. uudistettu laitos,Tietosanoma, Tallinna: Printon

Könkkölä, M. 2013. Invalidiliitto ry. Esteetön asuinrakennus. Vammaisten yhdyskuntasuunnittelupalvelu (VYP) Invalidiliiton julkaisuja O.16.

Lister, R. teoksessa Social exclusion and social work. Issues on Theory, Policy and Practise. Russel House publishing 1998

Lyhytkasvuiset ry 15.8.2020 Vuosikertomus 2019. Viitattu 27.1.2021 <http://1602612.167.directo.fi/@Bin/61934bcda518b6cab66df7aa3a9e9a14/1611744175/application/pdf/174661/2019%20Vuosikertomus%20kev%c3%a4kokouksen%20hyv%c3%a4ksym%c3%a4.pdf> .

Perkkilä, P. & Valli, R. 2018 Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 100-101, 104

Pohjola, A. teoksessa Viinamäki L. & Saari E. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen 2007

Selkäliitto ry. Selkäkanava. Skolioosi. Viitattu 23.9.2021 <https://selkakanava.fi/selkakipu/mista-selkakipu-johtuu/selkasairauksia-ja-selkakivun-syita/skolioosi>

Tieteen termipankki. Viitattu 23.11.2021. <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:empiirinen>

Valta, H. 2018 Terveyskylä. Harvinaissairaudet. Diastrofien dysplasia. Viitattu 21.9.2021 <https://www.terveyskyla.fi/harvinaissairaudet/tautiryhm%C3%A4t/harvinaiset-luustosairaudet/harvinaisten-luustosairauksien-hakukone/diastrofien-dysplasia>

Valta, M. 2011 teoksessa Oikean kokoinen. OK: Tietoa lyhytkasvuisuudesta Lyhytkasvuiset-Kortväxta ry Viitattu 2.2.2021 <https://1602612.167.directo.fi/@Bin/a56e1694c28d9075f74843f6e97134f8/1602939588/application/pdf/121741/OK-pfd.pdf>.

Valtioneuvosto. Sosiaali- ja terveysministeriö 29.6.2021 Sote-uudistuksen lait on vahvistettu – ensimmäiset voimaan 1. heinäkuuta 2021. Viitattu 30.9.2021

<https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sote-uudistuksen-lait-on-vahvistettu-ensim-maiset-voimaan-1.heinakuuta-2021>

Vuori, J. Tampereen yliopisto. Tietopankki. Laadullinen sisällönanalyysi. Viitattu 17.12.2021 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallanalyysi/>

LIITTEET

- Liite 1. Saatekirje
- Liite 2. Kyselylomake word muodossa

LIITE1

SAATEKIRJE KYSELYYN ASUNNONMUUTOSTÖISTÄ

Olen Raija Hietala Lapin ammattikorkeakoulun Sosionomiopiskelija. Teen opin-
näytetyönäni selvitystä lyhytkasvuisten asunnonmuutostöistä. Erityisesti haluan
selvittää lyhytkasvuisten kokemuksia kuulluksi tulemisesta asunnonmuutostyö-
prosessissa. Vastaamiseen menee noin 15 minuuttia. Kiitän avustanne!

Tarkemmin eriteltynä Korvattavia asunnon muutostöitä voivat olla esimerkiksi:

- luiskat ja ovien leventäminen
- valaistusmuutostyöt kuten sisätilojen häikäisyn estäminen
näkövammaiselle henkilölle
- WC ja pesutilojen vammasta aiheutuvat välttämättömät purkutyöt,
pintatyöt mukaan lukien
- LVI- ja sähkötyöt, kalusteet ja lattialämmitys
- suojakaiteet, jotka sijoitetaan sisäänkäynnin yhteyteen

Myös asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita voidaan korvata. Korvattavia voivat
olla esimerkiksi erilaiset nostolaitteet, porrashissi ja nostolevy. Optiset ja akusti-
set hälytyslaitteet ja -järjestelmät sekä turvahälytysjärjestelmät kuuluvat nekin
korvattaviin välineisiin ja laitteisiin. Muita korvattavia välineitä ja laitteita voivat
olla turva- ja tekstipuhelin, induktiosilmukka, ulko-oven sähköinen ovenavausjär-
jestelmä, exit-työntöpainike sekä sellaiset välineet ja laitteet, jotka asennetaan
kiinteästi asuntoon (Järjestöjen sosiaaliturvaopas 2013).

Raija Hietala

LIITE 2

1. Asunnon muutostöiden tarvitsija

- itse
- olen asunnonmuutostöiden läheinen
- perheessä useampi asunnonmuutostöiden tarvitsija

2. Muutostöiden tarvitsijan ikä

- 0-18
- 18-39
- 40-59
- 60 ja yli
- useampi asiakkuus (perheessä useampi asiakas)

3. Asumismuoto

- omistusasunto
- vuokra-asunto
- asun vanhempieni kanssa
- Muu asumismuoto

4. Jos vastasit kysymykseen 3 muu, kerro lyhyesti mikä asumismuoto**5. Mistä sait tietää oikeudestanne asunnonmuutostöihin?**

- otin itse selvää
- yhdistykseltä
- ystävältä
- sosiaalitoimistosta
- muualta
- En tiennyt mahdollisesta oikeudestani asunnonmuutostöihin

6. Jos vastasit kysymykseen 5 muualta, kerro mistä sait tietää oikeudestasi muutostöihin**7. Palvelutarpeen arvio.**

- palvelutarpeen arvio tehtiin
- palvelutarpeen arviota ei tehty

8. Mikäli palvelutarpeen arviota ei tehty, kerro lyhyesti miksi ei? Jos arvio tehtiin, voit jättää vastaamatta tähän

9. Palvelutarpeen arvioon osallistuivat asiakkaan lisäksi. Valitse yksi tai useampi

- sosiaalityöntekijä
- fysioterapeutti
- henkilökohtainen avustaja
- toimintaterapeutti
- teknisen toimiston henkilöstöä tai talonmies
- muita henkilöitä

10. Jos palvelutarpeen arviointiin osallistui muita henkilöitä, kerro lyhyesti keitä

11. Saitteko päätöksen kirjallisena?

- kyllä
- Ei

12. Asuntoon kuuluvat koneet ja laitteet

Haitteko ja korvattiinko asuntoon kuuluvia koneita ja laitteita? Voit valita useamman

- kyllä hain ja myönnettiin
- hain, mutta ei myönnetty
- en hakenut
- korvattiin kokonaan
- korvattiin osittain
- sain maksutta käyttöni

13. Mikäli haitte korvausta koneista ja laitteista kerro lyhyesti mitä haitte, elleite hakeneet voitte jättää vastaamatta.

14. Asuinpaikka (sotealueet) valitse vain yksi

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjala
- Etelä-Pohjanmaa
- Etelä-Savo
- HUS/Helsinki
- Itä-Uusimaa
- Kainuu
- Kanta-Häme

- Keski-Pohjanmaa
- Keski-Suomi
- Keski-Uusimaa
- Kymenlaakso
- Lappi
- Länsi-Uusimaa
- Pirkanmaa
- Pohjanmaa
- Pohjois-Savo
- Päijät-Häme
- Satakunta
- Vantaa ja Kerava
- Varsinais-Suomi
- En halua vastata

15. Koitteko tulleenne kuulluksi asunnonmuutosprosessissa ?

- täysin samaa mieltä
- osittain samaa mieltä
- en samaa enkä eri mieltä
- osittain eri mieltä
- täysin eri mieltä

16 Millaisia vaikutuksia asunnonmuutostöillä oli hyvinvointiinne?

17. Tässä voit kommentoida muutostöitä vapaasti ja täydentää vastauksiasi

